

Pavle Kveder

Studenec v Mišjem dolu

(Dolenjska legenda)

Nekaj lučajev od Temeniške doline ždi v kotanji vasica Mišji dol. Prijazna vasica in pet raztrganih bajt samuje v vznožju bregov. No, prav za prav to niso bajte, hiše kočarjev so. Staro skrivljeno drevje in opuščeni vinogradi jih obkrožajo. Konec vasi, kjer se breg vzpne v skalno reber, pa stoji na pol podrta, z bršljanom obrasla hiša. Pa saj ni več hiša! Gnilo ostrešje ne varuje več zidu pred mokroto in zidovje zato razpada.

Pred davnimi leti je živel tod bogat, a silno skopušen in prevzetan kmet. Iz tujih krajev je prišel v vas. Sam svoj je bil sprva in ljudje so se ga bali. Imel pa je mož veliko denarja. In z denarjem je zagospodoval nad vasjo. Pa ne samo nad vasjo, tudi nad okolico. V stiski je posojal revnim in potrebnim za visoke obresti. Kdor pa si je pri njem izposodil, je zapisal svoje imetje gotovi izgubi. Visoke obresti so dušile vsakogar in kmalu požrle vso dolžnikovo vrednost. Mišjedolčani so postali njegovi dolžniki in hlapci obenem. Domačinom je odslej ukazoval prihajajč. Vsi so morali delati po skopuhovih ukazih, ali pa zapustiti svoj rodni dom in svojo zemljo...

Spomladi je nekoč pod večer prišla v vas bolna stara beračica. Pri bogatem skopuhu je reva poprosila prenočišča. Delavci so molče in boječe pogledovali v skopuhovo lice. Njegova zabuhla in rdeča lica niso oznanjala nič dobrega. In res! Komaj stoječo starko je togotno zgrabil za ramena, jo obrnil in butnil v hrbet, da je sirota ječe omahnila po kameniti poti.

»Na, babura stara! In zapomni si, da v moji hiši ni za postopaške reveže niti drobtine! Spiš pa lahko pod smreko v hosti!« je rjul divjak. Vsi so pomilovalno zrla za starko, ki je ihteč odšla iz vasi. Ob hostnem robu je onemogla. Zgrudila se je na praprotje.

Takrat pa sta prišla po gozdni stezi popotnika, Kristus in sveti Peter. Našla sta krvave sledi in po teh tudi starko, ki je komaj še hropla. Kristus je pokleknil ob starki, dvignil je njeno glavo. Na njej so se lepili čez čelo krvavi sivi lasje. Kristus je dejal sv. Petru:

»Prinesi prgišče vode, da ji omočim glavo.«

Čez dolgo se vrne sv. Peter in pravi: »Gospod, vode nisem mogel najti. Nikjer v bližini je ni.«

»Udari ob tistole skalo in nastrezi v čutaro vode ter mi jo prinesi.« je velel Kristus.

Sv. Peter je hitel izvrševati ukaz, udaril je z grčavko po skalnati škrbini. Skala se je razletela na dvoje in iz nje je pricurljala voda. Podstavil je posodo in prinesel Gospodu hladne studenčnice, da je z njo obllil starkino čelo. Zmil ji je rano in krvave madeže ter jo spravil k zavesti. Starka se jima je lepo zahvalila in odšepala dalje.

Kristus, ki je zvedel za kmetovo hudobijo, se je s sv. Petrom napotil v vas. Počasi sta se približevala bogatinovi hiši. Ob vsakem koraku sta razločnejše čula hripavo zmerjanje:

»Postopači leni... vsi ste kot ono zanikrno in umazano babše... leni, da smrdite... vsi vredni namesto plačila gorjače...«

Mirno sta se približevala popotna k hiši. Sv. Peter se je bal srečanja s hudobnim kmetom. Nista še stopila na širono dvorišče

pred bogataševo hišo, ko je pridivjal izpred poda raztogoteni bogataš. Pustil je delavce, ki so jim veljale psovke, in vihteč ročico je hitel k prišlecema. Niti pozdraviti ga nista utegnila.

»Že spet dva potepuha ničvredna? Marš od tod! Da se mi takoj pobereta in izgineta! Nobenega berača, ki bi mi delal nadlego, nočem videti! Poberita se!«

Kristus in sv. Peter sta obstala. Žalostno je zmajal Kristus z glavo in dejal:

»Želel je! Naj naju ne vidi več, dokler se ne spokori in ne poboljša!« Dvignil je roko in tedaj je kmet zarjul kot ranjena zver in se slaboten opotekel:

»Ne vidim! Pomagajte! Ubijte capina, ki sta me urekla! Uuuu!« Zastonj so ljudje iskali popotna, nikjer več ju niso videli.

*

Nad dvajsetkrat je od takrat kukavica oznanila pomlad. Bogati mišjedolski slepec je postal po dolgem preklinjanju vsega ves drugačen. Izpremenil se je. Vaščanom je odpustil vse dolgove in revnim je postal dobrotnik in drugi skrbni oče. Bogastvo se mu je še bolj množilo. Dolge dneve, ki so bili zanj brez sonca in svetlobe, je premolil. Obžaloval je vse svoje zagrešene hudobije... Ljudje so pozabili na njegove surovosti, smilil se jim je in pomilovali so ga.

Bilo je na sv. Lucije dan. V Mišjem dolu je bil takrat semenj. Kupčija je bila zelo dobra — kupcev in prodajalcev se je kar trlo.

Konec vasi sta ob studentu sedela dva ponižna berača. Mimo-idoče sta milo prosila darov. Malokdo ju je ošvignil s pogledom. Tod mimo je prišel slepi bogatin, ki ga je vodil dobri sosed. Čul je milo prošnjo beračev in vsakemu je vrgel cel tolar, obenem pa potarnal:

»Pa prosita za slepca, da se ga Bog usmilil!«

Berača sta vstala. Mlajši od njiju — bil je sam Kristus s svetim Petrom — je dejal slepčevemu vodniku:

»S tole studenčnico mu izmij veke in spet bo videl, ker spokoril se je za svoje nekdanje hudobije!«

Sosed je storil, kar mu je bilo rečeno, in slepec je spet videl. Padel je na kolena in se hotel zahvaliti neznanču, a berača sta izginila. Na mestu, kjer mu je bil povrnjen vid, je dal v zahvalo sezidati lepo cerkvico sv. Lucije — priprošnjice za ozdravljenje očesnih bolezni. Vodo pa, ki priteka še sedaj iz skal, hodijo iskat daljni in bližnji Dolenjci. Pravijo namreč, da se vsakemu pozdravijo bolne oči, če se le nekajkrat umije s to zdravilno studenčnico.

LEV, OSEL IN LISICA

Lev, osel in lisica so se некоč pobratili in šli skupaj na lov. Ko so veliko divjačine pobili, ukaže lev oslu, naj plen razdeli. Osel je razdelil vse na tri enake dele in prosil leva, naj prvi izbere. Lev, ki je kralj živali, je pričakoval, da mu bo osel odkazal večji del kakor obema ostalima. Tako bi se spodobilo za kralja. Zato se je razkačil in raztrgal osla. Nato ukaže lisici, naj še enkrat deli. Lisica je prisodila skoraj vse levu, sebi pa prav malo. »Kdo te je naučil tako deliti?« vpraša lev. — »Koža raztrganega osla.« odgovori lisica.

I. V.